

Till: Utbildningsdepartementet

Remissvar:

Ändringar i högskolelagen för att främja den akademiska friheten och tydliggöra lärosätenas roll för det livslånga lärandet

Utbildningsdepartementets dnr: U2020/03053/UH

SFS ser det som positivt att regeringen går vidare med Styr- och resursutredningens förslag att en skrivelse om den akademiska friheten förs in i HL, och att lärosätenas uppdrag kring det livslånga lärande förs in i samma lag.

Nedan följer kommentarer kring de två lagändringarna, samt ett tillägg gällande de ekonomiska konsekvenserna av att öka utbudet av kurser anpassade för det livslånga lärandet.

Ang. 5. Det ska i högskolelagen slås fast en allmän princip om att den akademiska friheten ska främjas och värnas i högskolans verksamhet

SFS **tillstyrker** förslaget att skriva in i högskolelagen att den akademiska friheten ska främjas och värnas.

Det är mycket bra att den akademiska friheten även ska gälla utbildningen.

SFS ser positivt på att det är den individuella akademiska friheten som betonas, snarare än den organisatoriska friheten. Dock så skrivs det inte ut i promemorian *vem* som ska omfattas av den akademiska friheten, bara att den gäller inom både forskning och utbildning. En naturlig tolkning är att den akademiska friheten ska gälla forskare, lärare och studenter. Det följer inte minst av formuleringen om att det ska vara en allmän princip. I konsekvens-beskrivningen nämns också att förslaget ”bedöms främja forskares, lärares och studenters möjligheter att fritt söka och sprida kunskap”, något som antyder att det framförallt är forskare, lärare och studenter som ska omfattas av den akademiska friheten.

Även om en mer snäv tolkning inte får stöd i promemorian, finns det ändå en risk att vissa väljer att tolka det som att friheten primärt ska gälla forskare och lärare. Det vore olyckligt om det blir en tolkningsfråga ifall även studenterna omfattas av samma rätt.

SFS **uppmantar** därför regeringen att förtydliga att rätten till det fria kunskapssökandet och den fria kunskapsspridningen omfattar studenter, lärare och forskare. Förtydligandet kan förslagsvis göras genom en författningskommentar i en proposition till riksdagen.

Ang. 7. Lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet ska tydliggöras i högskolelagen

SFS **tillstyrker** förslaget att skriva in i högskolelagen att lärosätena ska främja ett livslångt lärande.

En positiv konsekvens av förslaget är att det blir lättare för UKÄ att följa upp och granska hur lärosätena arbetar med fortbildning och vidareutbildning.

SFS tolkar förslaget som att det fortfarande kommer att finnas utrymme för profilering, där vissa lärosäten kan ta ett större ansvar för kurser riktade mot yrkesverksamma, men att alla lärosäten i och med förslaget blir skyldiga att nå upp till en miniminivå. Det är ett rimligt sätt att dela upp ansvaret.

SFS vill påminna om att den enskilt viktigaste åtgärden som Styr- och resursutredningen föreslår för att främja ett livslångt lärande, är att överge den prestationsbaserade delen av utbildningsanslagen som baseras på studenternas helårsprestationer. Yrkesverksamma och andra som vill bygga vidare på kunskaperna från en tidigare utbildning har lägre prestationsgrad än ungdomar vid grundutbildningarna. Det leder till att lärosätena får lägre ersättning för kurser som riktas till den gruppen, trots att utbildningarna kostar lika mycket att genomföra. Styr- och resursutredningen lade ett förslag på hur resurstilldelningen skulle kunna reformera. SFS ställer sig fortfarande bakom det förslaget då det har flera fördelar, inte minst att det skulle främja livslångt lärande.

SFS anser att lärosätena själva bör kunna ta ansvar för prioriteringarna mellan att använda resurser för grundutbildning respektive fortbildning och vidareutbildning. Samtidigt är det viktigt att följa upp, så att inte satsningar på det livslånga lärandet får negativa följd effekter för grundutbildningarna. Om regeringen vill att utbildningarna för livslångt lärande på sikt ska byggas ut, så behöver de totala utbildningsresurserna också öka.

Ang. 9. Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

SFS **invänder** mot bedömningen att förslaget om en reglering av det livslånga lärandet inte kommer att medföra några ekonomiska konsekvenser för universitet och högskolor. Redan idag finns det stora skillnader i prestationsgrad mellan olika distributionsformer. I genomsnitt var prestationsgraden 83 procent läsåret 2017/18. Bland campusstudenter var prestationsgraden 86 procent och för distansstudenter var den 63 procent, alltså avsevärt lägre. Det är också stor skillnad mellan programstudenter och studenter som läser fristående kurser. Prestationsgraden på yrkesexamensprogram var 90 procent, på generella program 86 procent och på fristående kurser 63 procent. Den förändring av kursutbudet och studentunderlaget som regleringen kan leda till kommer sannolikt att påverka den totala prestationsgraden negativt.

Skillnaderna i prestationsgrad är av en sådan storleksordning att det torde ha kännbara effekter för lärosätena om de på allvar börjar anpassa sina kursutbud. Om prestationsgraden sjunker måste lärosätena anta fler studenter för att nå upp till sina takbelopp. Resurserna per student blir då mindre, vilket är negativt för utbildningarnas kvalitet.

Det är möjligt att denna förändring kommer att slå olika hårt mot olika ämnen eller olika lärosäten.

Det går inte riktigt att komma till rätta med detta problem inom ramen för den nuvarande systemet för anslagstilldelning, eftersom en del av anslagen beräknas baserat på studenternas prestationer. Det går dock att mildra problemet, genom att minska HPR-delen av ersättningsbeloppen och istället höja HST-delen. Kostnaderna för staten kommer inte att öka, men lärosätena får bättre möjlighet att anordna utbildningar av hög kvalitet.

SFS **uppmanar** regeringen att i höstbudgetpropositionen 2020 klargöra hur man har för avsikt att hantera denna problematik, samt att på sikt ta bort den prestationsbaserade delen av utbildningsanslagen.

Simon Edström
Vice ordförande

simon.edstrom@sfs.se
070-545 75 57

Sebastian Lagunas Rosén
Politisk sekreterare

sebastian.lagunas.rosen@sfs.se
076-544 01 10